

Н. С. Шурова

Вериківський Михайло Іванович

ВЕРИКІВСЬКИЙ Михайло Іванович (08(20). 11. 1896, м. Кременець, нині Терноп. обл. – 14. 06. 1962, Київ) – композитор, диригент, педагог, музикознавець, музично-громадський діяч. Батько [Ірини](#) та [Олени Вериківських](#). Професор (1946). Заслужений артист УРСР (1930), засл. діяч мистецтв УРСР (1944). Закін. Київську консерваторію (1923; кл. спец. теорії *Б. Яворського*). Зі студент. років керував аматор. хорами. 1926–28 – диригент Київ., 1928–35 – Харків. опер. театрів, а також як симф. диригент. Від поч. 20-х рр. викладав у навч. закладах Києва: у Нар. консерваторії, на Пед. курсах ім. Б. Грінченка, у Муз.-драм. інституті, Консерваторії (від 1935, зокрема 1955–60 – завідувач кафедри хор. диригування). Серед учнів – хор. диригенти *М. Тараканов*, *Є. Мариківський*, *В. Мальцев*. У теор. розробках і творчій практиці створив власні системи гармоній. новоладових сполучень та муз. формотворення. Опрацював проблеми розвитку укр. хор. мистецтва. Один із засн. (1921) у Києві Комітету пам'яті М. Леонтовича (від 1922 – Муз. товариство ім. М. Леонтовича), 1924–27 – його голова. Творчість В., одного з фундаторів новочас. укр. музики, позначена зверненням до надбань нац. муз. культури із позицій високого професіоналізму, постій. пошуком оновлення засобів виразності і збагачення жанр. розмаїття нац. музики. Ним створені перші в укр. музиці – ораторія «Дума про дівку-бранку Марусю попівну Богуславку» (1923; 2-а ред. – 1954), оркестр. сюїта «Веснянки» (1924; 2-а ред. – 1956), балет «Пан Каньовський» (1930; 2-а ред. – «Бондарівна», 1953). У доробку В. хор. твори: реквієми – «Пам'яті Леонтовича» (сл. П. Тичини, 1921), «Пам'яті Лисенка» (сл. М. Вороного, 1922); 9 кантат – «Жовтнева кантата» (сл. М. Рильського, 1936), «Гнів слов'ян» (сл. Р. Стієнського, 1941), «Микола Лисенко» (спільно з П. Козицьким, сл. М. Рильського, 1942) та ін. Ораторія «Дума про дівку-бранку Марусю попівну Богуславку» позначена орган. поєднанням

стилістики монум. героїч. класич. ораторії з пісен. стихією укр. нар. дум. В. – автор бл. 50 хорів а капела та в супроводі, бл. 40 обробок нар. пісень. Першим зверненням В. до опер. творчості стала сатир. одноактівка «Діла небесні» (за Остапом Вишнею, 1931), згодом муз. комедія «Вій» (1936; 2-а ред. – комічна опера, 1946), лірична камерна опера «Сотник» (за Т. Шевченком, 1938). У 1939 В. почав роботу над створенням опери «Наймичка» (за однойм. поемою Т. Шевченка, лібрето В. у співавт. з [К. Герасименком](#), поставлена 1943 в Іркутську, РФ, згодом поставлена в Києві, Львові, Харкові, Донецьку; 2-а ред. – 1956–60). У лірико-психол. драмі, що несе ознаки камер. та фольк-опери, шляхом поєднання укр. нар.-пісен. інтонацій із розмовними досягнуто емоц. виразності та динамічності вокал. партій, особливо гол. героїні. Провідні партії виконували [М. Литвиненко-Вольгемут](#), [З. Гайдай](#), *І. Паторжинський*. За цією виставою створ. кінооперу з однойм. назвою (1964, реж. І. Молостова, В. Лапокниш, кіностудія худож. фільмів ім. О. Довженка), 2-серій. т/ф «Спокута» (1985, реж. Р. Олексів, «Укртелефільм»). Особливий інтерес становить опер. етюд «Втікачі», напис. В. 1953 (за повістю М. Коцюбинського «Дорогою ціною»), у якому мелодика вокал. партій (сопрано, тенор) ґрунтується лише на розмов. інтонаціях прози Коцюбинського. У поемі для баса й симф. оркестру «Чернець» (1942–43) досягнуто синтезу інтонацій вокал. партії та поет. слова, органічно поєднано елементи нар. музики і речитативу. У вокал. музиці В. вагоме місце посідає романс, створ. на зразках високої поезії О. Слісаренка, П. Тичини, В. Сосюри, Лесі Українки, І. Франка та ін. Для голосу в супроводі фортепіано створ. бл. 80 обробок нар. пісень. Серед ін. творів В. – фортепіан. цикл «Волинські акварелі» (1943), симф. поема «Петро Конашевич Сагайдачний» (частина запланованого циклу «Симфонічні портрети державних діячів України», 1944), пісні для дітей та масові, музика до театр. вистав, кінофільмів, радіовистав. Здійснив муз.-оркестрову редакцію низки творів укр. композиторів, зокрема опер «Наталка Полтавка» (1936), «Чорноморці» й «Утоплена» М. Лисенка (обидві – 1949), «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського (1953), «На русалчин Великдень» М. Леонтовича, «Купальська іскра» Б. Підгорецького (обидві – 1954), «Української симфонії» Е. Ванжури (вид. 1957). Написав низку статей з питань розвитку укр. муз. культури. В. відкрито мемор. дошки у приміщенні Нац. муз. академії України (1963, вул. Городецького, № 1/3) та на будинку на вул. Пушкінська, № 23 у Києві (1972, скульптор О. Скобликов, арх. А. Ігнащенко).

Основні твори

Вибрані твори. Т. 1–5. К., 1975–86.

Рекомендована література

1. Грінченко М. О. Михайло Вериківський // Музика. 1925. Число 2;
2. Козицький П. Талановитий заспівувач // Мистецтво. 1956. № 6;
3. Герасимова-Персидська Н. О. М. І. Вериківський: Нарис про життя і творчість. К., 1959;

4. Шурова Н. С. Михайло Вериківський. К., 1972;
5. Клин В. М. Вериківський та новоладове мислення // Музика. 1976. № 6;
6. Толошняк Н. Камерна опера М. Вериківського // Там само. 1986. № 6;
7. Загайкевич М. Автор першого українського балету // Михайло Іванович Вериківський. К., 1997;
8. Вериківська І. З епістолярії Михайла Вериківського (Листи до Пилипа Козицького 1925–1928 років) // Укр. муз. арх. К., 1999. Вип. 2.

Бібліографічний опис:

Вериківський Михайло Іванович / Н. С. Шурова// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-33589>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).